

KAZAK ELİ ҚАЗАҚ ЕЛІ

Kürşad ZORLU

KAZAKİSTAN'IN YENİ VİZYONU: YÜKSELEN TÜRKİSTAN

Күршад ЗОРЛУ

Қазақстанның жаңа көрінісі:
түлеген Түркістан

Abdullah GÜL: Mucizevi bir başarı
Абдуллах ГҮЛ: Ғаламат жетістіктің жемісі

M. GAYNETULLAH: Atayurt her zaman kalbimde
М. Гайнетулдах: Отаным-менің жүрегімде

Abzal SAPARBEKULI: Küresel barışın anahtarı
Абзал САПАРБЕКҮЛЫ: Жаһандық татулықтың кілті

Modern Bir Türk Başkenti ТҮРКІГЕ ОРТАК ҚАЛА

Prof. Dr. Musa YILDIZ Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütavelli Heyet Başkanı

Мұса ЙЫЛДИЗ Түркістан мемлекеттік университеті Өкілетті кеңесінің төрағасы

Кazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev 1997 yılında 2030 Stratejisini, 2012 yılında 2050 Stratejisini ilan etmiş ve bu stratejiler doğrultusunda emin ve sağlam adımlarla hedefe doğru hareket etmiştir. 2017 yılında Manevi Uyanış Manifestosunu yayımlamış ve ilan edilen stratejilerin manevi olarak desteklenmesi gerektiği vurgusunu yapmıştır. 10 Ocak 2018 tarihinde yaptığı "Ulusa Sesleniş" konuşmasında, ülkesinin yeni kalkınma hedeflerini açıklamıştır. Kazakistan Cumhuriyeti, Nursultan Nazarbayev'in vizyoner liderliğinde bugüne kadar çok büyük mesafeler kat etmiş ve Orta Asya'nın yükselen yıldızı konumuna gelmiştir. Kazakistan, sahip olduğu zengin yeraltı kaynaklarını, dünya ve bölge açısından büyük önem taşıyan jeopolitik konumunu, siyasi ve kültürel birikimini çok iyi değerlendirmiş, hızlı bir biçimde bölgenin lider ülkesi olmayı ve lider bir başkent kurmayı başarmıştır.

Geçmişten beri ülkelerde dönemin çeşitli şartlarından dolayı başkentlerin değiştirilmesi olağandır. Benzer şekilde Kazak tarihinde de birçok başkent bulunmuştur. Kazak Hanlığı'nda Sıganak, Türkistan ve Taşkent gibi şehirlerin başkent oldukları bilinmektedir. 20. yüzyılda ise 1917'de Aşşorda hükümeti kurulduğunda kurucu aydınlar merkez olarak Semey şehrini uygun görmüşlerdir. 1920-24 yıllarında Orynbor (Orenburg) ve 1924-29 yıllarında Kızılorda şehirlerinden sonra Almatı (1929-1997) şehri başkentlik etmiştir.

Başkentin Almatı'dan Akmola'ya taşınması yönündeki karar Kazakistan Cumhuriyeti Yüksek Konseyi tarafından 6 Temmuz 1994'te alınmıştır. Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, mecliste yaptığı konuşmada başkenti Almatı'dan Astana'ya taşınmasının sebeplerini 32 madde ile mecliste milletvekillerine anlatarak, sıcak tartışmaların ardından bu önemli karar milletvekilleri tarafından da kabul gördü ve böylece hükümet 6 Temmuz 1996'da meclisin aldığı bu kararı kabul etmiştir. 20 Ekim 1997'de Nazarbayev'in imzaladığı kararname ile Akmola şehrinin 10 Aralık 1997'den başlayarak Kazakistan'ın yeni başkenti olması kararlaştırıldı ve 8 Kasım 1997'de devlet sembolleri resmi törenle Almatı'dan Akmola'ya getirildi. Akmola'nın Kazakistan'ın ortasında ve bütün sınırlardan yaklaşık olarak eşit uzak-

Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev 1997 жылы – 2030, 2012 жылы 2050 стратегиясын жариялап, ұзақмерзімді бағдарламаларды іске асыру мақсатында нақты кадамдарға кірісті. Даму жоспарын рухани қолдау мақсатында 2017 жылы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» манифестін жариялады. 2018 жылдың 10 қаңтарында Қазақстан халқына арнаған Жолдауында жаңа жауапкершілік жүктеп, халық алдына бірқатар міндеттер қойды.

Салауатты ел салықалы басшының арқасында жүйелі дамып, Орталық Азиядағы инновациялық мәдениет, үш тілді білім, ұлтаралық толеранттылықтың Ақордасы атанды. Ел байлығы мен жер байлығын, географиялық орны мен саяси-мәдени алмасу барысындағы сан жылғы тәжірибесін тиімді пайдаланып, аймақтың көшін бастады. Сарыарқа төріне сәні мен салтанаты жарасқан жаңа қала тұрғызды.

Тарих қойнауына үнілсек, уақыт талабы мен заман ағымы туындатқан қажеттілікке сәйкес астананы ауыстыру әр мемлекетте кездесетін қалыпты жағдай. Қазақ тарихында да бұл өзгеріс бірнеше мәрте қайталанды. Хандық дәуірде тұғырлы мекен Шығанақ, Түркістан, Ташкент болса, XX ғасырда яғни 1917 жылы Алашорда мемлекеті құрылған кезде Семей қаласы бас шаһар мәртебесін иеленді.

1920 – 1924 жыл аралығында Орынбор, 1924 – 1929 жылы Қызылорда, 1929 – 1997 жылы Алматы астана ретінде бекітілді.

Бас қаланы Алматыдан Ақмолаға көшіру туралы шешім Қазақстан Республикасының Жоғарғы кеңесінде 1994 жылы 6 шілдеде қабылданды. Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев пленарлық мәжілісте сөз сөйлеп, көштің себептерін 32 өлшем бойынша түсіндірді. 1997 жылы 20 қазанда Президент Жарлыққа қол қойып, 8 қарашада мемлекеттік символдар ресми түрде Алматыдан Ақмолаға көшірілді. 1997 жылы 10 желтоқсанда Ақмола қаласы – Қазақстанның жаңа астанасы болып жарияланды.

likta bulunması, başkent olarak seçiminde önemli bir rol oynamıştır.

Başkentин kuzeye doğru taşınması, ağırlıklı olarak Rusların yaşadığı bu bölgeye Kazakların göçünü özendirerek, Akmola ve civarı hem nüfus açısından hem kültürel açıdan Kazaklaşacaktı. Ülkedeki demografik dinamikler başkentин taşınmasının Akmola'daki demografik ve kültürel yapıyı değiştireceğine işaret ediyordu. 1997'de başkentин Astana'ya kaydırılması ile birlikte Astana'ya civar bölgelerden ve ülkenin güneyinden başlayan yoğun göç, demografik değişimin hızlanmasına yol açmıştır. 2009'a gelindiğinde ülkedeki toplam kırdan kente göçün yaklaşık olarak yarısını tek başına Astana çekiyordu.

Astana'nın başkent yapılmasının başlıca nedenleri arasında, stratejik ve coğrafi konumu, deprem riskinin az olması, zengin yeraltı kaynakları, büyüme potansiyeli ve ülkenin modern bir başkente kavuşma isteği olarak belirtilmiştir. Kazakistan'ın en güzel şehri olarak kabul edilen Aladağlar eteklerindeki yemyeşil yumuşak iklimli Almatı şehrinden sert karasal iklime sahip bozkır ortasında bulunan tipik Sovyet tarzı şehre başkentин taşınması kararı uzun süredir toplumda ve yurtdışında kimileri tarafından garipsenmiş, eleştirilmiştir. Bugün hem fiilen hem de halkın zihninde Astana'yı bir başkent olarak inşa etmeye yönelik ısrarlı çabaların başarıya ulaştığı söylenebilir. Yıllar geçtikçe, başkentин taşınması ile ilgili sunulan birçok gerekçenin haklı çıktığı anlaşılmıştır.

Ülkenin bağımsızlığa kavuşmasından sadece dört yıl sonra, bozkırın ortasında kurulmaya başlayan şehrin ihtişamlı yapıları ve geniş bulvarları, Orta Asya steplerinin çehresini bir anda değiştirmeye başlamıştır. Kazakistan'ın güney bölgelerinde nüfus yoğunluğunun ve işsizliğin yüksek olduğu başkentин taşınmasıyla güneydeki Kazak nüfusunun kuzeye doğru yönlendirilerek demografik değişikliğin planlandığı da anlaşılmaktadır.

Bugün, Astana nüfusunun çoğunluğunun bağımsızlık döneminde şehre gelmiş olması, şehrin Sovyet geçmişiyle ilgili hatıralarının ortadan kalkmasına da yol açmaktadır. Doğal olarak şehrin eski sakinleri tarafından eski isimler sürdürülmeye devam etse de ismi değiştiren caddeler ve sokaklar, nüfusun çoğu tarafından yeni

Akmolаның Қазақстанның дәл ортасында орналасуы және шекара арасындағы арақашықтықтың шамамен тең болуы бас қала таңдалған тұста ерекше есепке алынды. Ел ордасының орыс ұлты басым қоныстанған солтүстік облысқа ауыстырылуы қазақтың сол аймақтағы санын арттыруға және өнімді қазақыландыруға жол ашты. Халық санының көбеюі Ақмоладағы демографиялық жағдай мен мәдени-әлеуметтік құрылымды өзгертуге ықпал етті. 1997 жылы оңтүстіктен солтүстікке ағылған халық демографияға дүмпу әкелді. Сондай-ақ 2009 жылға дейін ауылдық аймақтардан қалаға ат басын бұрғандар көбінесе Астанаға бағыт алып отырды.

Астананың стратегиялық және географиялық орналасуы, табиғи апаттардың аз болуы, бай жерасты ресурстары, кеңею мүмкіндігі де елордаға айналуының негізгі себептері еді. Бастанқыда Алатаудың етегінде орналасқан, ауасы таза, табиғаты қолайлы Қазақстанның ең сұлу да жасыл қаласы Алматыдан қысы қатал жазық далаға көпшілік барғысы келмей, екі ойлы болды. Бүгінгі сәтте бұл идеяның тарихи шешім нәтижесінде жүзеге асқан сәтті жоба болғанына көзі жетті, уақыт өткен сайын дұрыстығы айқындалып келеді.

Тәуелсіздіктің төрт жылында ұшы-қиырсыз далала бой таластырған бас қаланың гажайып ғимараттары, түзу тартылған кең даңғылдары Орталық Азияның бет-бейнесін түбегейлі өзгертті. Оңтүстіктегі халық санының көптігі және жұмыссыздықтың өсуіне байланысты туындаған мәселелер де жойылып, демографиялық және экономикалық өсулер белең алды.

Астана тұрғындары Кеңес одағынан қалған мұралардан арылып, көше-аудандардың бұрынғы атаулары өзгертіліп, жаңасы жедел арада құлаққа сіңісті болып кетті. Әсем қаланың келісті келбеті, тұрмыс-тіршілігі елдің патриоттық сана-сезімін оятты.

Астана – Елбасының ақиқатқа айналған арман-тілегі. Мемлекет басшысы Астананы «Мега қалаға» айналдырып, үлгілі шаһар ретінде әлемнің ең озық 30 қаласының қатарына енгізу мақсатын көздейді. Қаланың архитектурасына, инфрақұрылымына, халықтың ал-ауқатын арттыруға, әлеуметтік жағдай